

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

А 43

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

ЗМІСТ

Азаренкова Н.І. Актуальні проблеми діагностики мовленнєвого розвитку дітей раннього віку.....	7
Аразгелдієва М.Б. Завдання формування просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку як важлива складова процесу підготовки їх до навчання у школі.....	13
Аразгелдієва М.Б. Особливості корекційної роботи з формування зорово-просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку та системним недорозвиненням мовлення.....	19
Біляніна В.М. Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення III рівня.....	24
Богодущенко К.М. Психолого-педагогічні умови організації інклюзивного навчання дітей дошкільного віку з тяжкими мовленнєвими порушеннями.....	30
Борисенко У.В. Інноваційні методи комплексної корекції вторинних порушень у дітей старшого дошкільного віку з ДЦП.....	39
Веремій Д.В. Розвиток комунікацій дітей першого року життя з дизартричними порушеннями.....	45
Волокова А.О. Диференційоване навчання як практична технологія організації освітнього процесу в умовах освітньої інклюзії.....	49
Волошина А.В. Фізіотерапевтичні процедури в реабілітації дітей із ДЦП.....	54
Гайденко К.А. Ключові аспекти готовності майбутніх вчителів-реабілітологів до роботи в інклюзивно-ресурсних центрах... ..	57
Галій А.І. Педагогічна реабілітація дітей із ЗПР засобами інклюзивного навчання.....	61
Гноєва Д.Т. Реалізація інклюзивної форми навчання в освітньому просторі України на сучасному етапі.....	72
Горобець К.В. Напрямки логопедичної роботи з підлітками, що страждають на дизартрію при ДЦП	78
Гуріна К.В. Характеристика читацької компетентності у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення.....	84
Давиденко К.А. Особливості обстеження порушення голосу в дітей дошкільного віку.....	89
Давіденко М.В. Адаптація дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю до навчання у початковій школі.....	94
Довженко Т.О. Роль ігор та ігрових прийомів в процесі формування лексики дітей з загальним недорозвиненням мовлення III рівня.....	99
Дубась Д.О. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальною недостатністю.....	104
Єфременко Ю.О. Корекційні засоби навчання дітей із порушеннями мовлення.....	110

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-РЕАБІЛІТОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНИХ ЦЕНТРАХ

У статті сформульовано ключові аспекти готовності майбутніх вчителів-реабілітологів до роботи в інклюзивно-ресурсних центрах, таких як готовність до педагогічної діяльності, практична готовність, психологічна готовність, науково-теоретична готовність, сукупність яких є цілісним особистісним утворенням.

Ключові слова: готовність, підготовка, майбутній вчитель-реабілітолог, інклюзія, інклюзивно-ресурсні центри.

Постановка проблеми. Інклюзивно-ресурсні центри – перша і основна інстанція, що забезпечує та контролює увесь процес інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти. Вчитель-реабілітолог є незамінною частиною команди фахівців інклюзивно-ресурсного центру та входить до постійного складу команди супроводу в закладі освіти, саме від вчителя-реабілітолога залежить створення індивідуальної програми розвитку дитини та її майбутня адаптація в соціальне середовище. Тому аспекти готовності такого фахівця представляють неабиякий інтерес і мають неабиякий вплив на майбутнє його підопічних з особливостями розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з ООП досліджували такі науковці: Е.Л.Агафонова, М. Н.Алексєєва, С.В.Альохіна, І.В.Болотнікова, М.Г.Буйняк, Л.М.Волоснікова, М.В.Гриб, А.А.Колупаєва, Н.Н.Малярчук, С.П.Миронова, Г.І.Сизко, Н.Ш.Тюрина, В.В.Хитрюк, С.А.Черкасова, В.І.Шевченко та інші.

Аналіз наявних підходів свідчить про те, що найчастіше готовність досліджується як певний стан свідомості, психіки, функціональних систем в ситуації відповідальних дій або підготовки до них. У цьому дослідженні готовність цікавить нас як психологічна та професійна готовність, тобто

суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконувати.

Мета статті: на основі аналізу наукових публікацій визначити ключові аспекти готовності майбутніх вчителів-реабілітологів до роботи в інклюзивно-ресурсних центрах.

Виклад матеріалу дослідження. Інклюзивна освіта висуває особливі вимоги (не тільки до професійних якостей, а й до особистих) до педагогів, які працюють в умовах інклюзивної освіти.

Існує ряд серйозних перешкод у розвитку інклюзивної діяльності педагогів і в самих освітніх організаціях. Серед них: психологічна, методична та організаційна неготовність педагогічних колективів до реалізації інклюзивної освіти; низький рівень компетентності педагогів в питаннях інклюзії дітей різних гетерогенних груп в освітній процес.

Найбільш повно питання ключових аспектів готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми з ООП висвітлено Г.І.Сизко [4]. У своїй статті вона виділяє три групи аспектів готовності педагогів до роботи з дітьми з ООП: когнітивний (база знань про особливості дітей з різними вадами розвитку, їх особливості навчання, теоретична підготовка до роботи з конкретною групою дітей), практичний аспект (володіння методиками, бажаний практичний досвід їх впровадження, розуміння власних професійних та особистісних кордонів, краще мати досвід співпраці з фахівцями суміжних до реабілітології професій, такими як лікарі, дефектологи, логопеди, для отримання повнішої інформації про дитину з ООП) та емоційно-оцінний аспект, що включає гуманне ставлення до осіб з вадами розвитку та трансформацію власних емоцій та почуттів (в тому числі неоднозначних, одночасно позитивних і негативних).

А.А.Чередник [5] у своїй статті виокремила два основні підходи до характеристики поняття «готовність до діяльності»: функціональний (прояв індивідуальних якостей особистості, що забезпечують ефективність і високу результативність професійної діяльності) і особистісний (певний психічний стан індивіда).

Повністю згодні з твердженням М.Г.Буйняк [1] що психологічна готовність – це суттєва передумова цілеспрямованої педагогічної діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності, що особливо важливо в умовах роботи з різними категоріями дітей з особливостями розвитку. На її думку психологічна готовність вчителя містить позитивну мотивацію до професійної діяльності, позитивне та неупереджене ставлення до дітей з особливими освітніми потребами, розуміння та прийняття концепції інклюзивної освіти, педагогічні здібності, ціннісні орієнтації, знання, уміння та навички, які спрямовані на успішне здійснення педагогічної діяльності в умовах інклюзії. Психологічна готовність допомагає педагогу успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль і адаптувати свою діяльність при появі складнощів в інклюзивному навчанні дітей.

А.А.Колупаєва [2] зазначає, що основною умовою досягнення успіху являється співпраця педагогів з батьками, медиками та іншими фахівцями, а також: визначення потреб дитини, розробка відповідних заходів для її підтримки, розробка високоякісних навчальних програм на основі інформації про розвиток дитини, відповідна професійна підготовка вчителів та постійне підвищення кваліфікації.

Процес професійної підготовки має бути максимально змодельованим до майбутньої педагогічної діяльності вчителя корекційної освіти. Під час підготовки майбутніх педагогів інклюзивної освіти необхідно відмовитися від догматичних установок, абстрактної теорії і здійснити прямий вихід на практику, тільки за таких умов готовність майбутніх фахівців корекційної освіти буде на найвищому рівні за всіма її аспектами [3].

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проведений аналіз наукової літератури дає можливість стверджувати, що дослідження питання підготовки майбутніх вчителів-реабілітологів вимагає подальшої ґрунтовності та систематизації, починаючи з відбору абітурієнтів до закладу вищої освіти і до вступу на посаду вчителя-реабілітолога. Крім того,

нині ми бачимо обмаль наукових праць з проблеми діяльності інклюзивно-ресурсних центрів.

У дослідженнях учених розглядаються лише окремі аспекти психологічної готовності, без встановлення взаємозв'язків між компонентами її структури та визначення показників їх сформованості, тому цей момент потребує додаткового дослідження.

Таким чином, ми дійшли висновку, що інклюзивну освіту саму по собі організувати неможливо, вона пов'язана зі змінами на ціннісному, моральному рівні усіх учасників освітнього процесу, особливо вчителів, що безпосередньо працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, а також необхідністю діяльності вчителів-реабілітологів у інклюзивно-ресурсних центрах.

Список використаних джерел:

1. Буйняк М. Г. Формування психологічної готовності вчителів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. дис. канд. пед. наук.: 19.00.08. Кам'янець-Подільський, 2019. С. 3–4
2. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.- метод. посіб. /А.А.Колупаєва, Л.О. Савчук. К.: Наук. світ, 2011.
3. Миронова С. П. Концептуальні основи підготовки вчителя-дефектолога до корекційної роботи у спеціальних закладах. Вісник Львівського університету. *Серія педагогічна*. 2003. Вип.17. С. 19–24
4. Сизко Г. І. Психологічні аспекти готовності майбутніх педагогів до взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. *Серія Психологічні науки. Випуск 5 том 2*. С. 60–65.
5. Чередник А. А. Категорія «Готовність» в аспекті підготовки майбутнього вчителя-реабілітолога в умовах інклюзії. *Інноватика у вихованні*. 2019. № 10 С. 345–352